

➔ 'WE LEGGEN HET NOG ÉÉN KEER UIT..'

Hoe zorg je ervoor dat burgers hun gedrag aanpassen ten gunste van de waterkwaliteit? Niet door nog maar een keer uit te leggen dat je beter geen eendjes kunt voeren in de singel omdat dat bijdraagt aan eutrofiëring, zegt Anjo Travaille, specialist op het gebied van duurzaamheid en gedragsbeïnvloeding. Maar hoe dan wel? In de Community of Practice Bewustzijn Waterkwaliteit van STOWA deelt hij zijn kennis en inzichten hierover met waterschappen.

➔ Anjo Travaille

Het grootste misverstand over gedragsbeïnvloeding? De klassieke opvatting dat meer kennis altijd leidt tot meer bewustzijn en ander gedrag. Dat is bijna nooit het geval. Behalve als mensen die kennis direct nodig hebben om hun gedrag aan te passen. Zoals bij het begin van de Corona-uitbraak. Maar als je mensen uitlegt dat het zo droog is dat de natuur het loodje legt en ze zuinig moeten doen met water, doen ze vaak juist het tegenovergestelde: de planten in de tuin moeten extra water hebben! De invloed van kennis op gedrag wordt altijd schromelijk overschat, terwijl subtiele, onbewuste signalen vaak worden onderschat.

Kennis en bewustzijn komen vaak na het gedrag. Je kunt mensen eindeloos blijven vertellen dat het kopen van plastic flesjes water slecht is voor het milieu, en leidt tot zwerfafval op straat en in de sloot. Maar het zet weinig zoden aan de dijk. Een snellere route is te komen met concrete maatregelen die direct aanhaken op het gedrag dat

je wilt veranderen. Die hebben veel meer resultaat. Denk aan het plaatsen van watertappunten waar mensen hun waterflesjes bij kunnen vullen. Dat heeft aantoonbaar effect. Of jongeren hippe, hervulbare waterflessen cadeau doen. Wat je vaak ziet is dat mensen eerst hun gedrag gaan aanpassen en dan hobbelen het bewustzijn en de overtuiging er achter aan. Een goed startpunt bij gedragsverandering is altijd: benoem het doelgedrag. Wat wil je dat mensen anders gaan doen? Vandaar uit kun je gaan sturen op dat gedrag.

Het aanpassen van het gedrag van burgers is een kwestie van goede timing, het wegnemen van belemmeringen en het bieden van alternatieven. Maar ook van het gebruik maken van je invloed als overheid. Ik heb een verdieping op mijn huis laten plaatsen. Daar heb je een omgevingsvergunning voor nodig. Het viel mij op dat de gemeente daarin geen enkele eis stelde aan duurzaamheid, zelfs geen duurzame tips. Een gemiste kans, want een verbouwing is een

handig verandermoment. Uiteindelijk ben ik zelf maar op zoek gegaan naar een duurzaam alternatief voor zinken dakgoten en regenpijpen. De aannemer wist het ook niet.

Ander voorbeeld: ieder jaar belandt er ruim 50 duizend kilo lood in het oppervlaktewater doordat het losraakt van de lijnen van sportvissers. Die zijn vaak aangesloten bij een hengelsportvereniging. De vereniging kan haar leden bewegen om iets anders te gebruiken dan lood. Er zijn meer dan genoeg alternatieven voorhanden. Dat helpt. Hengelsportverenigingen komen op hun beurt vaak bij waterschappen om wateren te pachten waar ze in mogen vissen. Een waterschap kan gebruik maken van deze afhankelijkheid en eisen stellen aan de verpachting. Bijvoorbeeld het aan banden leggen van het gebruik van lokvoer, want dat is nadelig voor de waterkwaliteit. Maar ook wat betreft het gebruik van lood. Steeds meer waterschappen stellen dit soort eisen overigens al.

Nog een voorbeeld: veel gemeenten willen dat burgers hun tuinen ontstenen om mee te helpen bij het verminderen van riooloverstortingen en het tegengaan van water op straat. Zorg er dan voor dat je op het goede moment contact met burgers krijgt, als ze hun tuin gaan inrichten of gaan herinrichten. Of als de straat opnieuw wordt ingericht. En doe ze een concreet en aantrekkelijk aanbod: voor iedere tegel die u uit uw tuin haalt, krijgt u van ons een plant. Kom niet aan met een abstract verhaal over het klimaat. Deze aanpak wordt her en der al met succes toegepast.

Bij waterschappen zie je steeds meer goede initiatieven als het gaat om het beïnvloeden van het gedrag van burgers voor een betere waterkwaliteit. In de Community of Practice Bewustzijn Waterkwaliteit delen we de kennis en inzichten hierover. Het gaat er vooral om dat we met elkaar kij-

ken wat er in de praktijk werkt, en waarom het werkt. Het is mooi dat er ook in het project Gedragswetenschappen van de Kennisimpuls Waterkwaliteit aandacht is voor de gedragsaanpak, maar dan vanuit een ketenaanpak. Men onderzoekt specifiek voor medicijnen, microplastics en nutriënten wat waterschappen, drinkwaterbedrijven en overheden kunnen doen om gedragsveranderingen te stimuleren die een positief effect hebben op de waterkwaliteit. Ergens halverwege komen we elkaar vast tegen; zij vanuit de ketenbenadering, wij vanuit de dagelijkse praktijk.

Zin om mee te doen met de CoP Bewustzijn Waterkwaliteit?
Ga naar www.stowa.nl/bewustzijnwaterkwaliteit

DE WATERSPEELTUIN IN DELFT

Bas van den Hurk is coördinator van het Delflandse 'Team Gedrag'. Dit team probeert met behulp van inzichten over gedrag bij te dragen aan de doelen van het waterschap. Bas: 'We buigen ons bijvoorbeeld over de twee waterspeeltuinen in Delft die vaak last hebben van bacteriële verontreiniging. Uit metingen blijkt dat die mede afkomstig is van mensen. Ons vermoeden is dat de ontlasting van baby's en peuters die met volle luiers, of bloot het water ingaan, een belangrijke bron is. Al hebben we dit door Corona nog niet kunnen toetsen. Maar stel dat het zo is: dan kun je gaan nadenken over interventies die ervoor zorgen dat ouders en verzorgers hun kinderen alleen met een schone luier het water in laten gaan. Het is heel interessant om hierover in de CoP Bewustzijn Waterkwaliteit kennis en inzichten te delen.'

DE WATERSCHIJF VAN VIJF

Waterschap De Dommel lanceerde twee jaar geleden de 'Waterschijf van Vijf'. De Waterschijf geeft in vijf categorieën (wassen, drinken, koken, gieten & regen en doorspoelen) concrete adviezen en tips om bewuster om te gaan met water. Hoe ga ik om met water in de tuin? Kan ik water besparen tijdens het wassen? Wat mag er wel en niet in het toilet? Bij de Waterschijf versterken de partjes elkaar. Adviseur waterkwaliteit Jan van de

Graaf bedacht de Waterschijf: 'Ik kwam op het idee door de bekende Schijf van Vijf van het Voedingscentrum. De kracht van de Waterschijf van Vijf? Hij is herkenbaar, eenvoudig, en hij geeft burgers concrete tips en adviezen waarmee ze vaak zonder veel moeite mee aan de slag kunnen.' De Waterschijf van Vijf kunt u bekijken op de website www.waterschijfvanvijf.nl.